

OKMÁNYTÁR

VADÁSZ SÁNDOR

A FREIBURGI MILITÁRARCHIV SEECKT-HAGYATÉKÁNAK MAGYAR KATONAI VONATKOZÁSÚ IRATAI

Két évvel ezelőtt, 1978-ban, a Német Szövetségi Köztársaságban voltam tanulmányúton. Kutatásaim során eljutottam a freiburgi katonai levéltárba is, ahol a Seeckt-hagyatékban (Nachlass Seeckt. N. 247.) lapozgatva részben magyar eredetű, részben Magyarországra vonatkozó, s megítélésem szerint mind a hadtörténet, mind pedig a politikátörténet számára fontos dokumentumokra bukkantam: Nagy Pál 5. gróf Apponyi Henrik 4. levelére, Seecktnak 1917. június 18-i, az ausztriai és magyarországi belpolitikai viszonyokat taglaló memorandumára (ezt más alkalommal kívánom publikálni), valamint egy 1919. augusztus 9-ről keltezett, Groener altábornagyhoz intézett jelentésére a magyarországi helyzetről, továbbá egy ipartörténeti szempontból sem érdektelen ajánlatra, amelyet a Láng Gépgyár tett a bécsi német tengerészeti attasénak. A felsorolt, eddig még nem publikált források informatív értékének felmérése megkövetelte a német vezérezredest Magyarországhoz fűző szálak felgombolyítását. A Seeckt-irodalomban való elmélyedés néhány meglepő felfedezést eredményezett, amelyeknek közzététele feltétlenül indokoltnak tűnt, ennél fogva e tanulmány bizonyos mértékig túllép a forráspublikációk szokásos magyarázó bevezetésének keretein.

Hans von Seeckt (1866—1936) Schleswighen született. A családi hagyomány szerint ősei Magyarországról vándoroltak ki a 17. században és Rügen szigetén telepedtek le, jöllehet az 1786-os nemeslevél Lengyelországot jelölte meg a Seecktek eredeti lakóhelyéül. A család élő emlékezetének lehetett bizonyos szerepe abban az érdeklődésben, amelyet Seeckt a magyarországi politikai élet iránt tanúsított, de csak az első világháború éveiben, 1916—1917-ben került közvetlen kapcsolatba magyar katonákkal és politikusokkal, amikor Mackensen, később Károly trónörökös, majd az ő trónra lépése után a József főherceg által vezetett hadseregsoport vezérkari főnöke volt.

A tábornok egész beállítottságára, magyar kapcsolatainak jellegére vet fényt afférja parancsnokával, az akkor még főherceg Károllyal, aki 1916. október 24-én a következő sifírozott táviratot küldte Ferenc Józsefnek. „A Legfelsőbb Parancsnak megfelelően mindeddig elviseltem az összes kellemetlenséget, amelyet a porosz vezérkari főnök okozott. Most azonban új dolog járul ehhez, ezt már nem hallgathatom el... Seeckt tábornok már akkor érintkezett az egész ellenzékkel (Andrássy, Windischgrätz stb.), amikor Mackensen főparancsnokságától szabadságra Budapestre érkezett, és emlékiratokat kap tőlük. Ez mindaddig értelmetlen volt, ameddig Chodorowban tartózkodtunk. Most azonban itt, Nagyváradon vagyunk, ezen a politikailag oly forró talajon, ahol az én vezérkari főnököm nyilvánosan együtt étkezik azzal a herceggel Windischgrätz

kapitánnyal, aki a képviselőházban taktikátlan katonai észrevételeivel vált híressé, a legjobb viszonyban van vele.”¹

Seeckt már 1916 elején megismerkedett Windischgrätz-cel, aki akkor a II. bolgár hadsereg parancsnokságán volt osztrák összekötő tiszt, sőt két hónapon át a német összekötő tisztet is helyettesítette. A román támadás után arra kapott megbízást, hogy az erdélyi határterületekről elmenekült, főleg székely vadászokból, pásztorokból és orvvadászokból önkéntes szabadcsapatokat szervezzen. Ő maga a 39/6-os rohamzászlóaljnak, az úgynevezett „Tigriszászlóaljnak” a parancsnoka lett. Windischgrätz osztrák katonai körökben népszerűtlen volt a főparancsnoksággal szemben gyakorolt kritikái miatt. Ilyen előzmények után került sor Károly lépésére. Az uralkodó nem késlekedett a válasszal, még ugyanazon a napon táviratban közölte azt a kívánságát, hogy a trónörökös utasítsa rendre vezérkari főnökét, a hercegnek pedig, mint hadserege tisztjének, a hadügyminiszter által fejezte ki nemtetszését.

A közös hadsereg osztrák parancsnokai által magyar érzelműnek tartott Seeckt tehát a politizáló katonák típusához tartozott, rokonszenve a gróf Andrássy Gyula köré tömörült csoporthoz vitte. Magyar kapcsolataira lássunk néhány jellemző adatot! Seeckt 1917. január 28-tól február 15-ig tartó szabadságának első napjait a magyar fővárosban, különböző politikusokkal folytatott megbeszélésekkel töltötte el, innen utazott tovább Ludendorff főhadiszállására. Április 22-én lábtörését gyógyíttatni ismét Budapestre utazott, ahová felesége is megérkezett. Miután kettesben egész Erdélyt végigutazták, Seeckt május 15-én visszatért saját főhadiszállására. Augusztus végén újból Budapesten találjuk; itt találkozott a feleségével, aki ez után a találkozás után az Apponyikastély vendégszeretetélt élvezte. Együtt utaztak — szeptember közepén — haza Németországba majd vissza, Budapesten át Kolozsvárra, ahová időközben áttették a frontparancsnokság székhelyét.

Külön figyelmet érdemel Seecktnak a legfelső német hadvezetés felszólítására 1917. június elején összeállított részletes jelentése az osztrák—magyar hadseregről, mert kitűnik belőle, hogy a világháború kitöréséhez képest ennek a hadseregnek a szelleme nem változott meg. Magyarországon szerinte „erősen megnőtt az öntudat, a magyaroknak az eddigi hadvezetés iránt érzett ellenszenvé, amely hol gyűlöletté, hol megvetéssé fokozódik.” A magyar katona „becsvágyó, szorgalmas, bátor, megbízható”, akit könnyű kiképezni. Jó katonának minősítette a német származásúakat is. A monarchia egész hadseregéről viszont az volt a véleménye, hogy erői nem elégségesek, ráadásul ésszerűtlenül használják fel őket, a pótsorozás — a rossz szervezés miatt — csődöt mondott. Lesújtó ítéletet alkotott a tisztekről. „Az osztrák—magyar államlet egészségtelen és ingatag talaján sehová sem vezet a sok úri tempó (Herrennature). Világos, fennkölt célok nem készítenek arra, hogy felnőjön hozzájuk. A tisztikarban sem a dicső hadtörténetre való emlékezés, sem magasztos hagyományok nem egyenlítik ki a hadsereg elhanyagolását, azt, hogy a tisztnek csekély társadalmi rangja és megbecsülése van a nép körében, ezért a többség magától alacsonyodik le odáig, hogy gondolja csak egzisztenciájának fenntartása; ritka a szervezői akarral rendelkező erélyes személyiség.” A k. u. k. zászlós (ez akkor tiszti rendfokozat volt) „alighogy elhagyja az iskolát, tiszti rangot kap anélkül, hogy bármiféle ismerettel rendelkezne a legénységről, ennek gondolkodásmódjáról, és azt hiszi magáról, hogy kinevezése folytán egy világ választja el a néptől. A jövő egyik legfontosabb feladata lesz, hogy a tisztet már békeidőben szigorúan a legénységgel közös frontszolgálat szellemében neveljük.” Seeckt közvetlen tapasztalatai alapján állította, hogy a vezérkari főnök, a hadsereg- és hadtestparancsnokok elzárkóztak a legénységi állománytól. „Hiányzott a csapatokkal való érintkezés igénye... Az embernek magának kell megélnie a vezérkari

¹ Hans Meier-Welcker: Seeckt. Frankfurt am Main, 1967. 105. o. A tábornok politikai nézeteire és szerepére I. Claus Guske: Das politische Denken des Generals von Seeckt. Lübeck—Hamburg, 1971. Magyar látószögéből a Seeckt. irodalom legfigyelmre méltóbb terméke kétségekívül Meier—Welcker életrajza, sok érdekes adalék található benne a tábornok magyarországi kapcsolatairól.

tiszteknél a frontkatona iránti megértés és érdeklődés hiányát, hogy megértse: a front bőségesen visszafizeti ezt nekik a bizalom teljes hiányával.”

Nem volt jobb véleménye a fegyelemlről sem. „Az osztrák—magyar hadseregben többnyire merev és vak az engedelmesség, nem trónol felette a közös ügy és az a törekvés, hogy együttműködjenek nagy célok érdekében. Az engedelmisség a felelősség alóli, kellemesnek érzett felmentésre válik.”²

Jóllehet Seeckt hangsúlyozta jelentésében, hogy nem vádolni, ellenkezőleg, védeni akarta a szövetséges hadsereget, valójában nagyon rossz bizonyítványt állított ki róla. Felmerül persze a kérdés, vajon nem mutatkoztak-e hasonló jelenségek a német hadseregben; a porosz drill ismeretében nem tűnik-e jogulatlannak vagy eltúlzottnak a különben kétségkívül igényes és jó szemű német fábórnok megfigyelése? A fegyelmezés eszközeit tekintve valószínűleg nem volt nagy különbség a két hadsereg között, azonban helytelen lenne megfedkezni egy lényeges eltéréstől: a századfordulón végbement viharos gyorsaságú gazdasági fejlődés ipari nagyhatalommá tette a császári Németországot, aminek következtében az utóbbi jóval polgárosultabb társadalmi-politikai képződmény volt, mint a kettős monarchia, s ezen belül is elsősorban Magyarország. Jelen sorok szerzőjének egyéb kutatásai is azt igazolják, hogy a szövetséges kapcsolatok általában nem akadályozta meg a korabeli Magyarországgal valamiképpen kapcsolatba került német politikusokat, diplomatákat abban, hogy kritikusan, időnként elég éles hangnemben nyilatkozzanak a mágnásuralomról, az erős kasztszellemről, az egészségtelen vagyoni megosztásról, mindazokról a taszító jelenségekről, amelyeknek a hadseregen belüli jelentkezési formáiról Seeckt szakszerű összeállítása tudósít.

Áttérve a források első csoportját képező levelek ismertetésére, időrendben először — legalábbis a fennmaradt levelek alapján — az a Nagy Pál vette fel a kapcsolatot vele, aki a tárgyalt időszakban a József főherceg hadseregszerepjához tartozó 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka volt vezérőrnagyi rangban, következésképpen a címzett a saját felettese volt. Nagy Pál (1864—1927) az Osztrák—Magyar Monarchiában szokásos tiszt karrier lépcsőfokait megjárva lett 1910-ben vezérkari ezredes, a világháború első éveiben vezérőrnagy, 1917-ben altábornagy, az ellenforradalmi hadseregben gyalogsági tábornok (a mai vezérezredesi rangnak felel meg).³ Első három — 1916—1917-ben elküldött — levelének hangütését egyrészt a kárpáti harcokban kikovácsolódott fegyverbarátság, másrészt a feltétlen tekintélynek örvendő vezérkari főnököt megillető tisztelet határozta meg. A bennük foglalt információk közül érdeklődésünkre tarthat számot többek között Nagy Pál fogadása II. Vilmos német császár részéről, továbbá a hadseregszerepével szemben levő orosz hadsereggel folytatott — igaz, meghiúsult — fegyverszüneti tárgyalások ténye.

A másik két levelet már a honvédség főparancsnokaként (1922—1925) írta. Ekkorra már jelentős érdemeket szerzett az ellenforradalmi rendszer megszüntetésében: 1919. augusztus 15-től a miskolci katonai körzet parancsnoka volt, 1921-ben ő vezette a kormány csapatait a második királypuccsot meghiúsító budaörsi csatában, továbbá a vitézi szék főkapitányának helyetteseként is működött. Horthy Miklós 1924. augusztus 28-án I. osztályú érdemkeresztrel honorálta szolgálatait, a rá következő évben, nyugdíjazásakor pedig hadparancsban méltatta érdemeit.⁴

Nagy Pálhoz hasonlóan Seecktet is a weimari köztársaság legmagasabb katonai méltóságába emelték: 1920 márciusától 1926 októberéig a Reichswehr élén állt. Az 1925. október 10-i levél elküldését megelőzően Seeckt felújította kapcsolatait a magyar katonákkal, erről tanúskodnak naplőbejegyzései: „Berlin, 1925. július 5. A politikáról ma semmi különös hírem nincs. Nagyon érdekes, hogy Horthy engem kért, tegyek neki javaslatot arra, miként lehetne Magyarországon a legjobban szabályozni a hadsereg főparancsnokságának kérdését, a

2 Meier—Welcker: i. m. 130—131. o.

3 Nagy Pál személyi anyagát I. Hadtörténelmi Levéltár 10 866 és 49 583.

4 Honvédségi Közlöny, 1924. április 15. és 1925. október 28.

miniszter helyzetét stb. Ez a második szervezési javaslatom, amelyet a magyaroknak tettem; az elsőt a háborúban, az akkor remélt, háború utáni helyzetre való tekintettel.” A másik utalás egészen rövid. „Berlin, 1925. július 27. Ma három magyar tiszt volt nálam.”⁵ Ez utóbbiak — a nevüket nem közli — részt vehettek a Reichswehr augusztus és szeptember hónapokban tartott őszi hadgyakorlatain. Meghívásukat Nagy Pál eszközölte ki Seecktnél, nyilvánvalóan felhasználva régi ismeretségüket, amint ez a levél szövegéből is kiténik. Ennek az államközi kapcsolattá szilárdult személyes érintkezésnek másik kézzel fogható eredménye az volt, hogy a következő évben, 1926 júliusában, a Reichswehr nem kisebb rangú személyt küldött Magyarországra, mint kiképző részlegének (Ausbildungsabteilung des Truppenamtes) vezetőjét, Werner von Blomberg ezredest, Hitler majdani hadügyminiszterét, két beosztott tisztje társaságában. Horthy is fogadta őket.

Úgy látszik, a magyar vezető körök már elég szorosnak vélték a két hadsereget összekötő kapcsolatokat ahhoz, hogy meghívják magánlátogatásra Seeckt tábornokot. A meghívás közvetlen előzménye egy, a berlini magyar követségen Kánya Kálmán követtel közösen elfogyasztott reggeli volt, de a látogatás tervét tulajdonképpen gróf Bethlen István vetette fel 1927 áprilisában tett római látogatása alkalmával. Kettejük római találkozására azért kerülhetett sor, mert Seeckt, miután 1926 végén megszűnt a Reichswehr főparancsnoka lenni, hosszú, több hónapos olaszországi utazásra szánta el magát. (A Szovjetunió meglátogatását is terve vette, de az meghiúsult.) A tábornok életének ebben az átmeneti szakaszában kereste a további érvényesülésének megfelelő teret, szóba került az is, hogy diplomáciai pályára lép. Horthy és környezete minden valószínűség szerint úgy ítélte meg a helyzetet, hogy az exfőparancsnok, óriási tekintélyénél fogva — akár mint katonai teoretikust, akár mint befolyásos katonai, sőt politikai körök bizalmasát vették számításba — hasznukra lehet hadseregfejlesztési célkitűzéseik megvalósításában. (Július 1-én befejeződött a népszövetségi főbiztos magyarországi működése.)

Magántermészetű látogatásról lévén szó, s talán a feltűnés elkerülése végett is, Seecktet október 14-én nem valamelyik fővárosi nagypályaudvaron, hanem az egyik Budapest közelében levő állomáson fogadta von Siegler ezredes és azonnal a Hotel Carltonba hajtottak, ahol már várta őket a kormányzó szárnysegédje és Gömbös Gyula hadügyminisztériumi államtitkár. A vendég programját a következőképpen állították össze: másnap megbeszélés Bethlen miniszterelnöknél, utána látogatás Seeckt egykori főparancsnokánál, József főhercegnél és Hans von Schoen budapesti német követnél, továbbá találkozás magyar ismerőseivel. Este a Tannhäuser az Operában. A rá következő délelőttön, 16-án, felkeresi a szász királyt a lányánál; múzeumlátogatások, a Hadtörténeti Múzeumban is; reggeli a Kaszinóban ismerőseivel, köztük gróf Apponyi Alberttel; délután lóverseny gróf Andrássy Géza társaságában. Október 17-én újabb fontos tárgyalás, amelynek résztvevői az új hadsereg főparancsnok, Jánky Kocsárd, és gróf Csáky István hadügyminiszter. (Ezen a napon Seeckt Horthy családjával reggelizett a várban.) Délután találkozás Röder Vilmos altábornaggal, este pedig Bethlen díszvacsorát adott a tiszteletére. Október 18-án vadászat Horthyval a gödöllői erdőben, késő este újabb megbeszélés, ezúttal Hermann kereskedelmi miniszterrel és a MÁV vezérigazgatójával; ezt a napját a József főhercegnél elköltött vacsora zárja be. A következő napra ütemezték be Seeckt látogatását egy fegyvergyárban és egy vasműben (Csepel?); beszámoló Bethlennek, teázás Jánkyval, este pedig vacsora a német követségen. Október 22-én Seeckt már ismét Berlinben volt. Tárgyalópartnereinek névsorából könnyűszerrel levonható az egyetlen logikus következtetés (amelyet persze az idevágó levéltári források alátámasztanak): Seeckt átfogóan kívánt tájékozódni a magyar kormány külpolitikai és hadászati célkitűzéseiről, a magyar hadiipar teljesítőképességéről, az államvasutak szállítási kapacitásáról — és természetesen minde-

⁵ Seeckt: Aus seinem Leben 1918—1936. Leipzig, 1940. 418—419. o.

nekelőtt a hadsereg állapotáról, szervezeti felépítéséről és a mozgósítás mikéntjéről.

Valamennyi közül a Bethlennel folytatott tárgyalások bizonyultak a legjelentősebbnek, ekkor vitatták meg a legnagyobb horderejű kérdéseket. A magyar miniszterelnök előljáróban tájékoztatta vendégét az ország külpolitikai helyzetéről. Kifejtette neki, hogy Jugoszláviával normális a viszony, tőle nem tartanak, már csak azért sem, mert Olaszország nem tűrné el, hogy a déli szomszéd ellenséges magatartást tanúsítson Magyarország irányában. Romániáról szólva Erdély elvesztését pótolhatatlannak minősítette, majd kijelentette, hogy „az” ellenség Csehszlovákia, amelyet meg kell támadni. A határ közelsége Budapesthez fenyegető és elviselhetetlen; a hajdani magyar területek fellázítása könnyű feladat. Szilárd az elhatározásuk, hogy Csehszlovákiát adott pillanatban megtámadják, s ha csak lehet széjjelzúzzák. Közölte, hogy fegyverszállítási megállapodást kötöttek Olaszországgal, de utalt a szállítás nehézségeire. Arról is tájékoztatta vendégét, hogy a Mussolinival folytatott megbeszéléseken egyértelműen az Anschluss mellett foglalt állást.

E bevezetés után Bethlen három kérdést tett fel: „1. Lehetséges-e gyors, erőteljes csapással megtámadni Csehszlovákiát a siker reményével? 2. Megfelelőek-e a magyar hadsereg által foganatosított rendszabályok és előkészületek? 3. Ha nem, milyen módosítási javaslatokat kell kidolgozni?”⁶ (A hadügy illetékesei a kormányzó utasítására Seeckt rendelkezésére bocsátották a szóban forgó kérdésekre vonatkozó írásos dokumentációt.) A beszélgetés során egyetértettek abban, hogy az időpont nem teszi lehetővé hosszan tartó háború viselését; Seeckt kifejtette doktrínáját kis létszámú, de jól felszerelt és gyorsan mozgó hadsereg alkalmazásának lehetőségéről és szükségességéről. Mindenesetre óvatosságból időt kért a felmerült kérdések tanulmányozására és csak 5 nap múlva, 19-én terjesztette elő állásfoglalását Bethlennek — írásban. Abból indult ki, hogy Magyarország nem képes hosszú háborúra, ennélfogva csakis egyik szomszédja ellen támadhat, és csak gyors siker hozhatja meg a kívánt politikai és katonai előnyöket. Kicsi, de azonnal bevethető, ütőképes, magas harci értékű hadsereggel kell megvívnia ezt a harcot, éspedig a kiegészített és megerősített békebeli hadsereggel, amelyet minden eszközzel az elérhető legmagasabb szintre kell felemelni. A hadsereg tökéletesítésére kidolgozott konkrét javaslatai között felsorolta az általa optimálisnak tartott létszámot a következő felosztásban: 2—2 ezredből álló hét dandár, 3—3 ezredből alakított hét hadosztály, tehát összesen 35 ezred hajtáná végre a kijelölt feladatot. A lovashadosztálynak azonnal, a többinek 24, de legfeljebb 48 órán belül menetkésznek kell lennie.

Szükségtelen bizonyítani, hogy ennek az egész koncepciónak, vagyis a Csehszlovákia elleni hadjárat elvi megbeszélésének az adott nemzetközi helyzetben, s a magyar hadsereg felkészületlenségét tekintetbe véve nem volt realitása. Ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az 1920-as évek végén, de még a 30-as évek elején is Seecktnak nagy hatása volt a magyar katonai gondolkodásra. Aligha tekinthetjük véletlennek, hogy látogatását követően készült el egy magyar nyelvű válogatás a műveiből.⁷ A Seeckt-doktrínára épült például Werth Henrik elmélete a jövő háborújáról. Horthy még a második világháború után írt visszaemlékezésében is szükségesnek tartotta — a viszonylag kis terjedelem ellenére —, hogy kiemelje a német katonai gondolkodó jelentőségét a magyar hadvezetés számára. „Hasznos tanulmánynak bizonyult von Seeckt német tábornok munkája, hiszen nekünk is csak hivatásos (zsoldos) hadsereg felállítását engedélyezte a békeparancs és ezt is mindössze 35 000 fő erejéig.”⁸ A valóságban persze, mint láttuk, Horthyék nem szorítkoztak a tábornok elméleti írásainak tanulmányozására, hanem a békeszerződés revíziójának jegyében, a környező utóállamok ellen majdan indítandó hadjárat(ok) előkészítésén munkálkodva

⁶ Az 1927-es budapesti látogatás lefolyását Seeckt naplószerű feljegyzései alapján Meier-Welcker írja le. (I. m. 571—576. o.) Az idézet az 574. oldalon található.

⁷ Seeckt vezéreztetés: Egy katona gondolatai. Budapest, 1929.

⁸ Horthy Miklós: Emlékirataim. Toronto, 1974. 153. o.

kérték az ő, valamint személyén keresztül a weimari Németország anyagi és erkölcsi támogatását. Egy apró adalék Seeckt magyarországi népszerűségéhez: a Magyar Ornitológusok Szövetsége 1931-ben tiszteleti tagjává választotta.

Visszakanyarodva kiindulópontunkhoz, Nagy Pál két 1925-ös leveléhez, ezek forrásértéke — ide értve az általuk adott kutatási ösztönzést is — tehát akként foglalható össze, hogy ráirányítják a történész figyelmét a magyar—német katonai kapcsolatoknak az 1930-as évekével összehasonlítva jóval kevésbé feltárt fejezetére.

A levelek második csoportjának szerzőjéről, gróf (nagy-apponyi) Apponyi Henrikről (1885—1936) csak az aprólékos gonddal összeállított életrajzi lexikonok emlékeznek meg, ezek is mint vadászt és Afrika-utazót tartják számon. Mivel a politikában nem játszott szerepet, nevét hiába keresnek a korszak történetét tárgyaló monográfiákban. Feledésbe merült, hogy 1909-től kezdve diplomáciai szolgálatot teljesített Berlinben és Konstantinápolyban. Seeckt 1916—1917-es magyarországi tartózkodásának ismeretében azonban már nem tűnik annyira meglepőnek, hogy Apponyi 1917 júliusától 1918 májusáig levelezett vele. Feltűnő, hogy a magyar arisztokrata mennyire szervilis volt leveleiben. Viszonyuk milyenségét illetően meglehetősen a homályban tapogatózunk, nem tudjuk, hogy tulajdonképpen milyen munkát végzett a Nachrichtendienstben, miért is kapta a német vaskeresztet. Megrögzött Tiszá-hívő, antibolsevista. Tény viszont, hogy közléseiből kitapintható részint a dualista rendszer belső ellenálló erejének csökkenése, részint bizonyos körök hangulata-életérzése. Az a szempont sem mellőzhető, hogy Seeckt számára ezek a tudósítások jelenthették az egyik hírforrást a magyarországi belpolitikai helyzetről, különösképpen a képviselőházban lezajlott vitákról.

Még mindig nem végeztünk Hans von Seecktnak az első világháború utáni magyar történelemben játszott szerepével. Az ő kezétől származó egyetlen forrás, a Magyar Tanácsköztársaság leverése után mindössze néhány nappal összeállított helyzetjelentés egész gondolatmenetéből, érveiből következtetni tudunk arra, hogy kiktől, milyen politikai beállítottságú személyektől meríthette értesüléseit. A tévedései is jellemzőek, mert jól tükrözik nemcsak a tábornok, hanem általában a tőkés vezető körök tagjainak teljes képtelenségét arra, hogy felismerjék a magyar tanács hatalom szociális gyökereit. A jelentésben a legmegragadhatóbbnak — Károlyi Mihály és a demokraták iránti ellenszenvét nem tekintve — a tekintélyelvűnek és németbarátnak ismert József főherceg melletti kiállása tűnik.

Seeckt azonban nem csupán észlelte és értelmezte a legújabb magyarországi fejleményeket, hanem tevőlegesen is beavatkozott. Forrásunk a 20. századi magyar történelem egyik legnagyobb, méltán hírhedt kalandorának, herceg Windischgrätz Lajosnak 1945 után megjelentetett visszaemlékezése. Az 1919 őszi eseményekről, novemberben lezajlott budapesti látogatásáról és Horthyval folytatott beszélgetéséről írva, rendkívül érdekes, eddig nem ismertényt hoz a tudomásunkra. „Közben a felsőmagyarországi frontharcosok vezetőjükké választottak, ennek következtében bizonyos befolyással rendelkeztem. Ez főként arra vezethető vissza, hogy 15 000 puska, 64 géppuska és elegendő lőszer állt rendelkezésemre, amit Seeckt segítségével sikerült vásárolnom; ezeket Schober ügynökei dunai vontatóhajókon becsempészték Magyarországra. Ezáltal az én északmagyarországi frontharcos egyesületem erősebb volt, mint a szabadcsapatok, vagy Prónay zászlóalja.”⁹ Hagyjuk figyelmen kívül a herceg dicsékvését és fordítsuk inkább figyelmünket a fegyverbeszerzésre! A megszerzett hadianyag célba juttatásában tehát az a Johann Schober bécsi rendőrfőnök volt a segítőtársa, akit a Tanácsköztársaság történetének művelői jól ismernek. Ennél is fontosabb természetesen az a körülmény, hogy az egész tranzakciót Seeckt tette lehetővé, az ő közvetítése nélkül Windischgrätz nem férközhetett volna

⁹ Ludwig Windischgrätz: Helden und Halunken. (Selsbterlebte Weltgeschichte 1899—1964) Wien—München—Zürich, 1965. 149—150. o. Nyolc évvel korábban lényegében ugyanígy írta le az esetet. V. ö. Ludwig A. Windischgrätz: Ein Kaiser kämpft für die Freiheit. Wien—München, 1957. 150. és 156. o.

hozzá a német hadsereg fölös készleteihez. Kézenfekvő az a feltevés, hogy a horthysta vezető garnitúra 1927-ben többek közt éppen erre emlékezve döntött az ő meghívása mellett.

Windischgrätz azonban még egy vaskos meglepetést tartogat olvasójának. Az 1920-as évekről szólva ezt írja: „Én magam állandó összeköttetésben maradtam a Ludendorff és Seeckt vezetése alatt álló német nacionalista szervekkel. Ott készítették elő az 1000 frankos bankjegyek hamisítását. Később én hoztam a magyar kormány tudomására a német kutatás eredményeit, s az után rendelte el Horthy és Bethlen a francia valuta hamisítását a magyar állami nyomdában”. Még egy bizonyítékra hivatkozik a szerző, vizsgálati fogsága idejéből. „A feleségem két sifírozott levelet hozott nekem, amelyeket Bauer ezredes és Seeckt tábornok küldtek nekem. Mindketten köszönetet mondtak azért, hogy elhallgattam a német szervek kapcsolatát a frank-üggyel.”¹⁰ Ez merőben új megvilágításba helyezi a frankhamisítási per máskülönben jól ismert és részletesen feldolgozott történetét, és mivel a Seeckt-irodalom hallgat erről, további kutatásokra van szükség annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy a valóságnak megfelelően tárgyalja-e Windischgrätz élete legnagyobb botrányának eredetét.

Az utolsó freiburgi dokumentumhoz, a Láng Gépgyár ajánlatához, legfeljebb annyit lehet hozzátenni, hogy jó példa a közvetlen magyar—német kapcsolatteremtésre.

Befejezésül néhány szó Seeckt további pályafutásáról. Miután leváltották a Reichswehr éléről, az 1920-as évek végén és az 1930-as évek elején a politikában kereste érvényesülési lehetőségét. Felmerült az az elképzelés is, hogy diplomáciai pályára lép, de végül is a Deutsche Volkspartei képviselői mandátuma mellett döntött. (1930—1932) Aligha lehettek jelentős sikerei ebben a szerepkörben, különben nem szegődött volna el katonai tanácsadónak Csang Kai-Sek mellé (1934—35). Végeredményben tehát kiszorult a német politikából, a közéletből; a fasiszta Németországban új nevek tűntek fel a katonai doktrínában és a hadsereg élén.

1.

Mélyen tisztelt nagyságos Vezérőrnagy Úr!

Ön, a Kárpáti Hadtest nagyra becsülendő vezére, akit megismertünk és megtanultunk becsülni a heves harcban, megtisztelne minket azzal, ha elfogadná a 40. magyar kir. honvéd gyalogsági hadosztály jelvényét.

A hadosztály teljesítményeinek jóakarató megítélését, valamint a készséges gondoskodást méltányolva bátorodom

Nagyságodnak

felajánlani ezt a jelvényt a felelősségteljes háborús tevékenység ezen fejezetének és a csapat hálás bizalmának emlékéül.

Az 1916. januári besszarábiai téli csatában a 40. hadosztály ösztönzésemre dicsőséget szerzett egy régi magyar közelharcos fegyvernek, a fokosnak. Ezt a jelvényt az erre a győzelemre való emlékül alapították. Az értékesítés bevételeiből már jelentős alapítvány jött létre a hadosztály elesett hőseinek özvegyei és árvái számára. Kérem, hogy ezt a rövid ismertetést tekintse annak magyarázataként, hogy ez a jelvény a hadosztály csapatai számára a hű kötelességteljesítés szimbóluma, amellyel győzünk, vagy meghalunk!

Különleges nagyrebecsülésem bizonyosságául — Nagyságodnak

legodaadóbb híve
Nagy Pál vezérőrnagy (Gm.jr.)
A 40. honvéd gyalogsági erdélyi
hadosztály parancsnoka

A harcmezőn, 1916. októberében.

¹⁰ Windischgrätz: Helden und Halunken. I. m. 163. és 185. o.

Mélyen tisztelt Vezérőrnagy Úr!

Miután pihenőszabadságomról bevonultam és frontomat megtekintettem, első dolgom, hogy köszönetet mondjak az Ön nemeslelkű adományáért!

Igazán felemelő érzés számomra látni, hogy a dicsőséges Német Hadsereg oly őszintén nagyrabecsült bajtársai akkor is oly szilárdan, váll váll mellett összetartanak, amikor könnyeket kell csillapítani.

Ma láttam a díszfokost amely arra hivatott hogy — ha díszesebb kivitelben is, de pontos másolatban — bemutassa Önnek az én honvédeim fegyverét. Mihelyt elkészül, bátorkodom Önnek — az Ő Császári Fenségének szánt példánnyal egyidőben — elküldeni.

Ófelsége is kifejezte — 1916. X. 28-i fogadásom alkalmával — legkegyelmesebb kívánságát egy valódi fokost illetően.

Gondolhatja Nagyságod, milyen örömrivalgást váltott ki ez a hír az én derék katonáim között!

Mi helytállunk! Egyes helyeken a hó fél méter vastag. Ma Capul Δ 1663-on voltam, csodálatos hely (...).

Öszinte nagyrabecsüléssel
híve
von Nagy vezérőrnagy

3.

Mélyen tisztelt Vezérőrnagy Úr!

A Ny. Szeredából visszatérő tiszt urak hozták nekem a meglepő hírt, hogy a 40. honvéd gyalogsági hadosztálynak a Nagyságod számára elküldött díszfokosa nem érkezett még.

Ez az ajánlás önkényes megváltoztatásának sajnos nem az első esete, csak azért csodálkozom ezúttal, mert én a díszfokost egy segédtsízt által küldtem el Önnek a Kárpáti Hadtestéével egyidejűleg.

Kérem, tájékoztasson erről a számomra eddig ismeretlen félreértésről!

Máris elrendeltem, hogy újra elkészítsék, és 3 héten belül közvetlenül egy küldönc által fogom elküldeni Önnek!

Rövid idővel ezelőtt megtekinttem a hadsereg tartalékainak körletét, amiért a Hadseregparancsnok úrnak mélységesen hálás vagyok. Minden nagyvonalúan berendezve, az üzem praktikus és megbízható!

Itt minden rendben van, egy, az oroszok által kért tárgyalást az általam erre kijelölt von Mierka dandárparancsnok vezetett, az eredmény nulla. Az erről készült jelentés és vélemény szolgálatilag már úton van.

Még egyszer bocsánatát kérem a késedelemért!

Örömmel hallok a gyógyulásban tett jókora előrehaladását, és annak mielőbbi végleges befejezését kívánva őszinte bajtársi üdvözlettel

legodaadóbb híve
Nagy Pál vezérőrnagy

Tábori posta 414, 1917. V. 18.

4.

M. Kir. Honvédség
FŐPARANCSNOKA

Excellenciás Uram!

Kegyelmesség volt olyan jó, és alkalmat adott magyar tiszteknek, hogy betekintést nyerjenek a német viszonyokba, tanulmányozzák a német sereg alakulatait, vezetését, szervezését és kiképzését.

A visszatért tiszt urak valamennyien hálásan számoltak be a nagylelkű bajtársi fogadtatásról, amelyben a mi háborús bajtársaink országában részesültek.

A legsürgetőbb kötelességemnek tartom, hogy ezért elsősorban Excellenciádnak, de a német hadsereg minden közreműködő tagjának a legnagyobb tisztelettel köszönetet mondjak a magyar kir. hadsereg nevében.

A magyar hadsereg eddigi képviselője, báró Abele altábornagy¹¹ megválílik posztjától. Kérem Excellenciádat, hogy utódját, Stojakovich¹² ezredest is ugyanolyan bizalommal és jóakarattal támogassa tevékenységében, mint Abele bárót. Részletesen tájékoztattam Stojakovich ezredest. A nevezett úr pontosan ismeri a felfogásomat, s én biztos vagyok benne, hogy ennek megfelelően fog cselekedni.

Gyakran emlékezem a világháború nehéz és küzdelmes, mégis dicsőséges idejére, amikor többször alkalmam volt, hogy Excellenciádtól utasításokat és tanácsokat kapjak, (...) amelyek egész életemre becsesek maradnak!

A honvédtisztek Németországba küldésének Excellenciád szíves engedelmével való folytatása bizonyosan hozzájárul ahhoz, hogy a régi háborús emlékek és a régi háborús bajtársiasság friss maradjon, és hogy mi ezáltal is hozzájáruljunk ahhoz, hogy az országaink újra elérjék egykori nagyságukat!

Még egyszer kérem Excellenciádat, hogy fogadja legforróbb köszönetemet!

Kiváló tiszteletem bizonyságául maradok

Nagyságodnak

odaadó híve

Nagy Pál

gyalogsági tábornok (G. d. I.)

a m. kir. honvéd hadsereg főparancsnoka

Budapest, 1925. október 10.

5.

Excellenciás Uram!

Alázatosan köszönöm Excellenciád folyó év november 9-én kelt megtisztelő levelét.

Különösen megörvendeztetett, és nagy előnyére válik a magyar honvédtiszteknek a további kiképzésben az a garancia, hogy a magyar hadsereg más tisztjei is alkalmat kapnak arra, hogy részt vegyenek a német Reichswehr gyakorlatain, és ezáltal még szorosabbra fűzhetjük azt a bajtársi köteléket, amely a Reichswehr és a magyar kir. honvéd hadsereg között fegyverbarátságot kovácsolt a legutóbbi világhégés során.

A Kormányzó Úr kegyeskedett a magyar kir. honvéd hadsereg főparancsnokává bulcsi Jánky Kocsárd úr lovassági tábornok úr őexcellenciáját kinevezni, miáltal csak a személyben következett be változás, de semmi esetre sem abban a szívélyes viszonyban, amely minket a Reichswehrrel a jövőben is összeköthet.

Kérem Excellenciádat, hogy jóindulatában, amelyben személyem által a magyar kir. honvéd hadsereg részesült, az én nagyrabecsült utódomat ugyanolyan mértékben részesítse.

Azzal a kívánsággal, hogy a közeljövő mihamarabb hozza meg a Reichswehrnek, Excellenciád kipróbált vezetése alatt, a becsületes munka jól megérdemelt és áhitott bérért, maradok kiváló tiszteletem biztosításával

Excellenciádnak

híve

Nagy Pál

gyalogsági tábornok

Budapest, 1925. december 1.

11 Lilienbergi báró Abele Ferenc (1875—1928) klagenfurti születésű, 1911-től vezérkari tüzstiszt. 1919. március 21-től nyugállományban volt, szeptember 1-én belépett az ellenforradalmi hadseregbe. E hónap 23-tól 1924. december 31-ig a berlini magyar követségen „katonai szakelőadó”; lényegében a katonai attasé feladatkörét látta el. Bizalmas szolgálatait számos kitüntetéssel ismerték el. (HL 48 759)

12 Stojakovich azonos Sztójay Döme későbbi magyar miniszterelnökkel.

Tisztelt Tábormok Úr!

Budapest, 1917. VII. 23.

Ma zajlott le az utolsó felsőházi ülés, s a ház szeptember végéig elnapolta magát. Az országgyűlés tagjai ennek a parlamenti szünetnek a tartamára szintén szabadságoltattak. Ezzel a legfelsőbb intézkedéssel azonban nem szeretnék az egész időszakban visszaélni, s ezért alázatosan jelentem, hogy augusztus első napjaiban szeretnék újra bevonulni.

Az utóbbi időben politikailag igazán mozgalmasak voltak a napok, amiből azonban a közvéleményben gyakran semmit sem lehetett észrevenni. A mi kettős monarchiánk, éppúgy, mint Németország, bensőjében erősen gyengül, az Entente legnagyobb öröme és meglegedésére. Az egyetlen vigaszt abban leljük, hogy az ellenségénél sem sokkal másabb a helyzet.

Magyarországon azt remélik, hogy ősszel kompromisszumra kerül sor a választójogot illetően a többségi párt és a kormány között, melyben mindkét párt enged. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a kormány belátja, hogy az *egész magyar intelligenciában* a radikális választójoggal szembeni ellenállás határozottan fokozódik, és a kormány újraválasztása sem hoz erre vonatkozólag többséget.

A megyék értelmisége szemmel látható sikerrel munkálkodik a radikális választójog ellen, és ehhez nagyon jól jön példaként a vigasztalan osztrák helyzet, mint az általános választójog eredménye. Szerény lehetőségeim keretei között, szabadságomat kihasználva, Nyitra megyénkben is közreműködtem ebben a vonatkozásban, úgy hiszem, sikerrel, és határozottan remélem, hogy amennyiben kora ősszel ezt a munkát befejezzük, a kormány nem kezdeményez új választásokat, hanem inkább megkísérel kompromisszumot kötni a többséggel, mivel belátja majd az új választások eredménytelenségét.

Kérem, olvassa el Tiszának a képviselőház záróülésén mondott mai beszédét (a Lloyd július 23-i számában). Akkor érthetővé válik majd Tábormok Úr számára, hogy egy hazafiasan gondolkodó magyarnak miért kell ennek a *csak ideiglenesen* bukott nagy államférfinak az elveihez ragaszkodnia, különösen ami a külpolitikáját illeti, amikor egy — ha csak kis párt is és ha csak burkoltan is — az Entente-tal kacérkodik.

Végül bátorkodom megjegyezni, hogy a december 20-i orosz vezérkari jelentés nagy örömet és elégtételt adott, mivel annak hivatalos konstatálása, hogy sok orosz ezred megtagadta a támadási parancs végrehajtását, csak a mi harctéri propagandánk helyességét és sikerét bizonyítja.

Tábormok Úrnak legalázatosabb híve
Apponyi Henrik

Budapest, 1917. X. 30.
Nemzeti Casino, Budapest

Tisztelt Tábormok Úr!

Ma volt a második felsőházi ülés, 8 nappal később a tervezett időpontnál. Holnap és holnapután lesz még két pártkonferenciánk, ami után én bevonulok, de sajnos megint csak 14 napra (2—3 hétre?), mivel november 20. előtt mindkét házban költségvetésről tárgyalnak, amelynek alkalmával előkészítik a talajt a decemberben benyújtandó választójogi törvényjavaslat ellen, amelyben én is aktívan részt veszek, s mivel csak a költségvetési vitában engedélyeznek több szónokot.

Ez a vita januárig tart, és csak azután tart pihenőt a parlament tavaszig.

Kötelességemnek tartom ezt alázatosan közölni a Tábormok Úrral, nehogy a Tábormok Úr azt gondolja, hogy az Ön referense, anélkül, hogy azt *előzetesen jelentené*, oly gyakran sokáig távol marad.

Bizakodva remélem azonban, hogy Tábormok Úr engem mégis kegyeskedik magánál tartani, mert *vigasztalhatatlan* lennék, ha ezt a rendkívül érdekes állást mostani távollétem alatt elveszíteném, és mert január után szeretném teljesen a hírszerző

osztályon (Nachrichtenabteilung) végzett munkámnak szentelni magam, egy olyan érdekes munkának, amit a legnagyobb kedvteléssel végzek.

Tábornok Úr kegyeskedik nekem erre vonatkozóan választ adni, én kötelességemnek tartottam Önnel előbb mindezt nyíltan közölni.

Itt minden a mi itáliai offenzívánk ellenállhatatlan hatása alatt áll, amelyhez hasonló eddig ott nem volt, hála szövetséges társunk önzetlen támogatásának. Itt általános a hála, csak Károlyi Mihály betegedett bele szemmel láthatólag a dologba.

Tábornok Úrnak legalázatosabb híve
Apponyi Henrik

8.

Budapest, 1918. II. 14.
Nemzeti Casino, Budapest

Tisztelt Tábornok Úr!

Tábornok Úr, engedje meg, hogy legforróbb hálámat fejezzem ki Önnek a Vas-keresztrel való kitüntetésem alkalmából. Ez a legmagasabb kitüntetés azért is különösen nagy örömet szerzett nekem, mert egyrészt valóban egyáltalán nem számítottam rá, másrészt mert ez nekem egész életemre tartós emlék lesz arról a sajnos viszonylag oly rövid, de annál érdekesebb időről, amikor abban a megtiszteltetésben részesülhettem, hogy az Ön parancsnoksága alatt szolgáljak.

Annak oka, hogy miért csak ma fejezem ki legalázatosabb köszönetemet, az, hogy csak tegnap kaptam meg erről Itáliából G. A. Úrtól a hivatalos közlést.

Bár Berlinben mondta nekem a jó Robert, hogy a kitüntetést már december közepén nekem adományozták, de a nálunk oly csodásan gyors ügyintézés miatt ezt velem csak két hónappal később közölték.

Itt most mindenki az Ukrajnával való első békekötés örömétől mámoros, s a második sem igen fog — még Trockij úr kétértelmű magatartása miatt sem — meghíúsulni.

Hasse főszállásmester bizonyára érdekes időket élt át Pétervárott, ahol a viszonyok valóban vigasztalanoknak tűnnek. A mi hazatérő követeink arról tudósítanak, hogy a bolsevikok elosztási módszere tavaszra százezreket fog éhezésre kényszeríteni.

A bolsevizmus mindenesetre nekünk, Központi Hatalmaknak megmutatta, hogy hogyan *nem* szabad cselekedni, ha a népnek *valóban* jól akarunk, és az elélezést javítani akarjuk.

Ha minden embernek adnak egyenlően 30 hold földet, anélkül, hogy annak megműveléséhez a szükséges eszközökről gondoskodnának, épp akkor fog mindenki éhen halni, és így van ez minden gazdasági ággal.

Remélem, hogy a Tábornok Úr rendkívül érdekes új hivatalában¹³ jól érzi magát, és hamarosan alkalmat ad az amerikaiaknak, hogy a szent városok miatt Tábornok Urat újságcikkekben a szokásos amerikai hangnemben megtámadhassák.

Mivel bútoraim még Cospoliban vannak, arra gondoltam, hogy március elején odautazom, s különösen örülök már annak is, hogy ezen alkalommal jelentkeztem Tábornok Úrnál.

Kérem engedje meg, hogy ottani szolgálati időm alatt tanúsított fölöttébb kegyes jóakarataért újlag őszinte hálámat fejezzem ki.

Maradok Tábornok Úrnak
legalázatosabb híve
Apponyi Henrik

¹³ Célzás arra, hogy Seecktet 1917. december 2-án a török hadsereg vezérkari főnökévé nevezték ki.

Tisztelt Tábornok Úr!

Kérem, szíveskedjék megengedni, hogy a derék Hunyadi Józsi által, akit most emeltek a Monarchia első tisztségviselőjévé (nem „hirtelen”, inkább bámulatos, de ez esetben véletlenül kitűnő a választás), legalázatosabb üdvözetemet küldjem, és sajnálatomat fejezzem ki afölött, hogy — egyáltalán nem szándékosan — de nem tudtam a múlt hónapban Cospoliba menni, mert a politika, különösen a választójogi kérdés, itt tartott. Az utóbbi hál' istennek egy elfogadható kompromisszummal végződik. De hogy mi lesz ezzel Poroszországban! Erre rendkívül kíváncsi vagyok. Windischgrätz nagy érdemeket szerzett a választójogi kérdésben.

Június elején, úgy 9—10. körül feltétlenül szeretném megtenni elhalasztott utazásomat Cospoliba, hogy bútoraimat elhőzzam, s ehhez szeretném Tábornok Úr szíves támogatását igénybe venni.

A világban sok minden történt, amióta abban a megtiszteltetésben részesülhettem, hogy Önt legutóljára láthattam. Örvendetes dolgok, de sajnos nem örvendetek is vannak bőségesen, amelyekről azonban jobb nem beszélni és nem írni.

Minden rossznak azonban megvan a maga jó oldala is, és én szilárdan hiszem, hogy az utóbbi idők néhány eseménye egészen másképpen fog végződni, mint ahogyan azt az Entente remélte. Többet nem akarok írni.

Kérem, szíveskedjék átadni kézsókomat a nagyságos Asszonynak. Maradok Tábornok Úrnak, kegyes jóakarátára oly gyakran emlékezvén

hálás és legalázatosabb híve
Apponyi Henrik

10.

Seeckt jelentése Groener altábornagyhoz¹⁴ a magyarországi helyzetről

A Vezérkar főnöke
v. Seeckt tábornok
3. sz. 9 szem.

Berlin, 1919. VIII. 9.

A magyarországi helyzet megítélése

Várható volt, hogy a szovjeturalom Magyarországon rövid ideig tart, mivel az egész országban nincs több 800 000 gyári munkásnál, és az orosz bolsevizmus a falusi lakosságnál nem talál termékeny talajra. A nagybirtok és a többnyire jómódú parasztság közötti ellentét teljesen mesterséges. Veszélyesen erős az elszidósodott, erkölcsileg és szellemileg alacsony színvonalú középosztály. A háború végén a hangulat főleg a hibás élelmezési politika és a nagy véráldozatok miatt megromlott. A magyar alakulatokra kedvezőtlen hatással volt a nemzeti magyar tisztek csekély létszáma és azoknak a fentebb ismertetett középosztályból való származása. Az uralkodó körökben részben személyi okokból fellépő viszály megkönynyítette Károlyi Mihály grófnak a maga idejében a felemelkedést. Ezért ez a lelkiismeretlen és öntelt személy veszélyessé vált, különösen a Korona aggályoskodó magatartásakor. Károlynak a szovjetek által való megbuktatása az országnak az Entente és Románia által okozott nemzeti károk miatti kétségbeesésének a következménye. Kun Béla kormányától nemzeti egységet és ellenállást reméltek. Ezért törődtek bele a bolsevizmusba. Ennek uralma azonban véget ért, mihelyt a nép végérvényesen csalódott nemzeti reményeiben.

József főhercegenben a nemzeti gondolat testesül meg, ebben rejlik az ereje. Ő maga nem reakciós szándékú, korábban ellentétben állt a mánások konzervatív pártjával. Tiszával őt a nemzeti gondolat és a Németországgal való szövetség hí-

¹⁴ Wilhelm Groener (1867—1939) német tábornok, a weimari köztársaság idején egy ideig közlekedésügyi miniszter. 1918—1919-ben a hadsereg szervezett erejét biztosította Ebert köztársasági elnöknek és kormányának a forradalmi mozgalmak leverésére.

vei közé tartozás kötötte össze, Andrássy gróffal ellentétben. Apponyi gróffal egyik voltak egy erősen sovíniszta irányzatban. József főherceg valószínűleg nem ért egyet a Szegedi Kormánnyal, amely erősen hajlik Románia felé. A Szegedi Kormány legjelentősebb tagja Bethlen István gróf, aki főleg erdélyi érdekeket képvisel és ez okból szemmel láthatóan a románokhoz való csatlakozást fogadja el. József főherceg előreláthatólag meg fogja kísérelni, hogy koalíciós kormányt alakítson, de elsősorban mindenesetre inkább a demokratikus elemekre támaszkodva. Az elsősorban általa kijelölt minisztérium jelentéktelen személyekből áll. A jövőben előreláthatólag Lovászy, esetleg Vázsonyi is szerepet fog játszani. Mindketten demokraták és zsidók.

Károly királynak egy későbbi újrabeiktatása nagyfokú magyarországi népszerűtlensége miatt kizártnak tűnik. Hogy József főherceg gondol-e a Monarchia visszaállítására, ma még nem lehet megmondani. Ez magában az országban előreláthatólag már a történelmi emlékek miatt is erős rokonszenvre találna.

József főherceg személy szerint feltétlenül németbarát, de csak azt a politikát fogja követni, amely az ő és Magyarország számára előnyösnek látszik. Egészen véve az ő megválasztása az általános rend érdekében feltétlenül örvendetes.

v. Seeckt
vezérőrnagy s. k.

11.

W. Langfelder
Gépgyár RT Vasöntöde
Budapest VI., Angyalföld. Figyelő utca 14.

Budapest, 1917. XII. 8.

A tengerészeti attasé részére

Módunkban áll elkészíteni öntödénkben egy olyan keményöntvény páncéllemezt, amely négy egymáson fekvő rétegből áll. A legfelső kemény réteg 3—4 mm vastag és olyan kemény, hogy alkalmas arra, hogy a lövedék hegyét letompítsa. Ez alatt a kemény réteg alatt található egy második réteg, amely erős és lágy, feladata a lövedék lendületének fékezése. Ez alatt a réteg alatt van ismét egy üvegkeménységű réteg, amely hullámosan van kiképezve, és feladata egyrészt a lövedék tartóztatása, másrészt annak oldalvást való eltérítése. A negyedik, puha és erős rétegnek kell lehetővé tennie a lemez hátsó kidolgozását és ezenkívül össze kell tartania a lemezt. Egy ilyen lemeznek legkevesebb 30 mm vastagnak kell lennie.

Természetesen eddig nem volt lehetőségünk kipróbálni, hogy egy ilyen páncéllemez tökéletesen megfelel-e az Önök által támasztott követelményeknek, de szeretnénk ezzel kísérletet tenni.

Hallottunk róla, hogy már 25 évvel ezelőtt is foglalkoztak többrétegű páncél készítésének a gondolatával, amelyet azonban sem hengereléssel, sem mechanikus belső összekapcsolás által nem tudtak elkészíteni.

Az új páncéllemez fő előnye éppen a belső összeköttetésben rejlik, mivel az egész lemez egy darabból áll. Mivel a páncéllemez nem hengerelik, hanem öntik, bármilyen tetszőleges formát lehet neki adni, ami nem csak erdőben (?), hanem a légítámadások elleni védőberendezéseknél is nagy előnyt jelent.

Ezért nagyon hálásak lennénk Nagyságodnak, ha irányadó helyen felhívna erre az ügyre a német haditengerészet (Reichs-Marine) figyelmét, hogy ezáltal megbízást kaphassunk egy próbalemeznek lövés próbához való szállítására.

(A Tengerészeti Hivatal államtitkárának 1918. január 31-i közlése a bécsi tengerészeti attasénak)

Az ilyen ajánlatokkal szerzett eddigi tapasztalataink miatt nem lehetséges, hogy megbízást adjunk próbapáncéllemez szállítására.

Amennyiben a cég saját költségére mégis előállítana ilyen páncéllemezt, a Birodalmi Tengerészeti Hivatal kész azt lövés próbának alávetni.

megbízásból
Piper